

LVOA

LIETUVOS VARTOTOJŲ
ORGANIZACIJŲ
ALJANSAS

Lietuvos vartotojų organizacijų aljansas

Parko g. 3-7, 11203 Vilnius, Lietuva
Tel: +370 611 35509
El. paštas: info@consumer.lt
WWW: <http://www.lvoa.lt>

Gerb. Egidijui Purliui
Lietuvos Respublikos energetikos viceministriui,
Šilumos tarybos pirmininkui
Gedimino pr. 38, 01104 Vilnius, Lietuvos Respublika

Vilnius, 2019 11 25

Kopijos: Šilumos tarybos nariams

Dėl pasiūlymų Nacionalinio energetikos ir klimato plano šilumos daliai

Gerbiamas Šilumos tarybos Pirmininke, gerbiami Šilumos tarybos nariai!

Lietuvos vartotojų organizacijų aljansas (toliau – Aljansas, arba LVOA) 2019 m. spalio mėnesį jau teikė siūlymus į Nacionalinį energetikos ir klimato planą (ofic. *Lietuvos Respublikos integruotas nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas*, toliau – Planas) įtraukti kai kurias nuostatas, susijusias su energetinio skurdo problematika. Džiaugiamės galėdami pasinaudoti dar viena galimybe iškelti vartotojams rūpimus klausimus, šį kartą per efektyvaus ir tvaraus šilumos tiekimo vartotojams prizmę.

Pirma, dabartinio, šiuo metu viešajai konsultacijai pateiktame Plano projekto 26-ame puslapyje esanti lentelė – „2.1.2.1 lentelė. AEI dalis bendrame galutiniame energijos suvartojime ir atitinkamuose sektoriuose“ – nenustato aiškaus orientyro, kokio tikslo Lietuva siekia 2050 metais pagal punktą „AEI dalis šilumos ir vėsumos sektoriuose“. Pasigendame ir ambicijos, kaip bus diegiami AEI decentralizuoto šilumos tiekimo sektoriuje.

Per aštuonerius metus, nuo 2022 iki 2030 metų, AEI dalis, tikimasi, bus padidinta 4-iais procentiniais punktais, nuo 51,27 iki 55,7 proc. Tuo pačiu metu AEI dalis centralizuoto šilumos tiekimo sektoriuje (eilutė „Iš jų AEI dalis CŠT“) didėja nuo 78,8 iki 90 proc., t.y. apie 11 procentinių punktų.

Priimant domėn gana stabilų (tikėtina) CŠT svorį bendrame šilumos ir vėsumos sektoriaus vartojime, susidaro įspūdis, kad neprijungtų prie centralizuoto šilumos tiekimo sistemų vartotojų apetitas atsinaujinantiesiems energijos šaltiniams ne tik kad visą būsimą dešimtmetį neaugs, bet net ir smuks. Paprastas lentelės skaičiais paremtas modeliavimas, laikantis prielaidos, kad CŠT dalis bei bendras šilumos sunaudojimas reikšmingai nesikeis, parodo, jog arba Plano modeliuose esama loginės klaidos, arba Plano sudarytojai faktiškai ignoravo ne-CŠT sektoriaus virsmo „ŠESD draugišku“ perspektyvą. Galima išskaičiuoti, kad prie minėtų prielaidų per nepilną dešimtmetį decentralizuoto tiekimo sektoriuje būtų naudojama (absoliučia reikšme) vos apie 8,6 procentus daugiau AEI – tokį prieaugį pateikia mūsų atlikti skaičiavimai. Ir tai per 8-erius metus, vadinasi, kasmet prieaugis sudarytų tik apie 1 procentą.

Galima spėlioti, kad neįvertinome energetinio efektyvumo priemonių, tame tarpe renovacijos, ir ženklus būsimo energijos sutaupymo visame šildymo sektoriuje. Tačiau kur kas labiau peršasi išvada, kad modeliuojant bei rengiant priemones nebuvo skirta reikiamo dėmesio prie centralizuoto šilumos tiekimo sistemų neprijungtų pastatų energijos išteklių problemai. Tą patvirtina 2.1.2.6. lentelė 31-ame Plano projekto puslapyje, kur decentralizuotai šilumai gaminti visą dešimtmetį numatoma naudoti anglis, naftos produktus ir gamtines dujas su lėta kritimo tendencija, tuo pat metu nekintant AEI apimčiai.

Remtume ambiciją nustatyti nulinį anglies sunaudojimo lygį 2030-aisiais ir ne mažiau kaip dvigubai (iki 72 ir 277 ktne atitinkamai) mažinti tikslą naudoti decentralizuotai šilumos gamybai naftos produktus ir gamtines dujas. Toks tikslo pokytis, suprantama, atvertų spragą priemonių, kurių reikia ne-CŠT sektoriui.

LVOA

LIETUVOS VARTOTOJŲ
ORGANIZACIJŲ
ALJANSAS

Lietuvos vartotojų organizacijų aljansas

Parko g. 3-7, 11203 Vilnius. Lietuva
Tel: +370 611 35509
El. paštas: info@consumer.lt
WWW: <http://www.lvoa.lt>

Iš dalies šią problematiką atliepia Plano priemonė AEI20 („Atlikti decentralizuoto sektoriaus aprūpinimo šiluma esamos situacijos ir perspektyvinės raidos įvertinimą“, psl. 115 ir 118), tačiau Plane kalbama tik apie įvertinimą, o ne į konkrečias priemones, galinčias prisidėti prie problemos – taršaus ir neefektyvaus apsirusinimo šiluma decentralizuotai – sprendimo. Mes siūlome spręsti šią spragą papildant esamas paramos priemones elektros gamybos srityje. Priemonė „AEI2. Finansinė parama gaminantiems vartotojams“ gali numatyti **papildomą priemonę, jei gaminančio vartotojo pasigaminama elektros energija iš dalies ar pilnai naudojama šilumai gaminti, potencialiai – šilumos siurblio pagalba**. Šiuo metu skiriama 323 eurų už 1 kW galios parama gaminantiems vartotojams; įsirengiantiems optimalaus dydžio (ribojant pagal šildymo plotą ar kitokį lengvai pamatuojamą rodiklį) šilumos siurblių vartotojams gali būti papildomai skiriama netaršią šilumos gamybą skatinanti priemonė, tarkime, 100 eurų už 1 kW galios. Kitas būdas – **specialus net-metering tarifo planas**, šalia keturių jau egzistuojančių, specialiai pritaikytas šilumos siurblių įsirengusiems vartotojams, atsižvelgiant į reikšmingą sezoninį svyravimą.

Antra, pritariame 30-ame Plano projekto puslapyje pateiktai nuostatai, kad „*turi būti skatinamas perėjimas prie ketvirtosios kartos (4G) centralizuotos šilumos tiekimo, integruojant saulės jėgaines į centralizuoto šilumos tiekimo tinklus ir skatinant perteklinės bei atliekinės šilumos panaudojimą pastatams šildyti.*“

Mūsų Aljansas jau kurį laiką siūlo imtis įstatyminės iniciatyvos diegiant reikšmingą strateginį pokytį šioje srityje. Pirmiausia, dera apsvaistyti (kaip įmanomą alternatyvą dabartinei antagonizuojančiai šilumos tiekėjų ir nepriklausomų šilumos gamintojų priešpriešai) **šilumos sektoriaus veiklų atskyrimo** scenarijų. Vartotojui reikalingas aiškumas ir skaidrumas – tik taip galima efektyvi visuomenės kontrolė kainoms. Pasiremiant gera patirtimi elektros energijos sektoriuje, Lietuva gali ir turi bandyti įdiegti „trečiojo paketo“ tipo reformą šilumos sektoriuje. Tai atvertų kelią 1) naujoms šilumos gamybos ir saugojimo technologijoms; 2) didesniai vartotojų įsitraukimui (ir tuo pačiu – platesniai privačių, o ne viešųjų, finansinių išteklių panaudojimui energetikos virsmui finansuoti).

Todėl siekiant, kad aukščiau cituota Plano nuostata neliktų deklaratyvi, būtina imtis veiklų atskyrimo reformos ir tinklų atvėrimo visų rūšių šilumos tiekėjams užtikrinimo. Mes galime kaip visiškai realistišką vertinti scenarijų, kai šiluma gaminama pasitelkiant šilumos siurblius daugiabučio namo, kvartalo, bendruomenės, mikrorajono mastu; jos perteklius gali būti patiekiamas į bendrą tinklą skaidriomis sąlygomis. Faktiškai tai reikštų *gaminančių vartotojų ir paskirstytosios generacijos* konceptų perkėlimą į šilumos sektorių. Iš dalies AEI26 priemonė (117 psl.) atliepia šias tendencijas, tačiau tarp atsakingų už priemonę subjektų minima ne tik Energetikos ministerija, bet ir savivaldybės, o tai automatiškai sukuria prielaidas prarasti galimybę atverti kelią piliečių iniciatyvoms. Postūmis šioje srityje turi vykti nacionaliniu mastu, ne savivaldybėse, nes daugelyje iš jų yra propaguojamas tikrai ne decentralizuotas modelis.

Tikėtina, kad vystantis technologijoms ir didėjant AEI reikšmei, CŠT rolė turės būti persvarstyta. Viena vertus, jau turbūt yra pasiekta technologinė riba, kiek dar gali sumažėti tinklo nuostoliai (šiuo metu, LŠTA duomenimis, skirtumas tarp patiekto į tinklą ir vartotojams patiekto energijos sudaro apie 1,3-1,5 TWh per metus, ir šis skaičius iš esmės nebekinta jau apie dešimtmetį – žr. https://lsta.lt/wp-content/uploads/2019/10/LSTA_apzvalga_2018.pdf). Prarandama 15 proc. į CŠT tinklus patiekto šilumos kiekio – ir tai nepaisant per 2014-2020 metų finansinės perspektyvos laikotarpį skirtų apie 90 milijonų eurų ES pinigų.

Kita vertus, pinga šilumos gamybos technologijos naudojant šilumos siurblius ir saulės elektrą. Mūsų Aljansas drauge su vietos partneriais bei Vokietijos mokslininkais atliko studiją (<https://www.euki.de/en/euki-publications/solar-energy-lithuania/>), kurios rezultatus galima panaudoti brėžiant ateities strategijos gaires. Pastaruoju metu kreipėmės į Energetikos ir Aplinkos ministerijas su siūlymu atlikti bandomąjį projektą. **Tokio projekto galimybę siūlome specifiškai įtraukti į Plano priemonių sąrašą, pavyzdžiui, papildant 117 psl. esančią planuojamų politikos priemonių lentelę**. Geroji kitų šalių praktika neseniai buvo pateikta Briuselyje vykusio renginio metu pristatant Europos Komisijos užsakytą studiją, kurią atliko CEPS ir COWI ([LVOA
Parko 3-7.
11203 Vilnius. Lietuva](https://www.ceps.eu/ceps-</p></div><div data-bbox=)

LVOA

LIETUVOS VARTOTOJŲ
ORGANIZACIJŲ
ALJANSAS

Lietuvos vartotojų organizacijų aljansas

Parko g. 3-7, 11203 Vilnius. Lietuva
Tel: +370 611 35509
El. paštas: info@consumer.lt
WWW: <http://www.lvoa.lt>

publications/competitiveness-of-corporate-sourcing-of-renewable-energy/). Dar 2015-aisiais atlikto 96 namų energetinio efektyvumo pagerinimo naudojant šilumos siurblius Arnheme, Nyderlanduose, aprašas pateiktas studijos priede (*Annex A3 to Part 1 – Case study: Heat pumps*).

Modernūs, atsinaujinančiais energijos ištekliais pagrįsti šilumos gamybos sprendimai tiek daugiabučių, tiek vienbučių namų sektoriuje turi ateitį. Tikime, kad vis daugiau vartotojų norės gaminti ne tik elektrą, bet ir šilumą savarankiškai. Šilumos gamyba jos sunaudojimo vietoje, pasitelkiant pačių vartotojų pasigamintą elektrą, gali tapti realybe, kadangi technologinis progresas, natūralu, gali ir turi priversti visuomenę persvarstyti senų modelių gyvybingumą ir išbandyti naujus. Efektyvus ir nebrangus šilumos tiekimas bus ateityje vis labiau siejamas su pingančiais alternatyviais techniniais ir socialiniais sprendimais; laukiama ir energetinių bendrijų atsiradimo, ir didesnio pavienių gaminančių vartotojų skaičiaus šuolio. Tai numatyta strateginiuose Lietuvos Respublikos energetikos politikos dokumentuose; tik laiko klausimas, kai auganti elektros energijos „ant kiekvieno stogo“ gamyba prives prie klausimo: o ką su ta pagaminta elektra daryti – galbūt šildyti?

Svarbu suprasti, kad jokių būdu neneigiame šilumos tiekimo tinklo reikšmės, nes integruojant visų rinkos dalyvių interesus galima pasiekti bendruomenėms (miestams) finansiškai optimalų ir kartu tinkamą komfortą vartotojams sukuriantį šilumos tiekimo modelį. Tačiau nepritariame siekiams kuo ilgiau išlaikyti įsisenėjusį reguliavimo modelį, kurio dėka didžiausią įtaką turintys rinkos žaidėjai – savivaldybių „šilumos tinklai“ – yra apdovanoti masyvia galia veikti rinkos reguliuotojo sprendimus ir kreipti politikos formavimą. Ilgainiui toks galios koncentravimas reikš priešinimąsi vartotojams akivaizdžią naudą suteikiančioms technologinėms inovacijoms bei stabdys modernias socialines vartotojų saviorganizacijos iniciatyvas. Parodę valią paversti vartotojus gaminančiais vartotojais elektros sektoriuje, nepraleiskime progos užbrėžti aukštą ambiciją atlikti panašią transformaciją šilumos sektoriuje, ir įtvirtinkime tai integruotame Nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane.

Trečia, labai svarbu atskirti AEI „kokybės“ per CO₂ išmetimus klausimus. Biokuras – ne ta žaliava, kuria turėtume ilguoju laikotarpiu grįsti mūsų valstybės energetinės nepriklausomybės ir CO₂ neutralumo siekius. Sunku patikėti, kad 2050-aisiais metais numatę procentinę dalį, kurią sudaro atsinaujinančių išteklių energija CŠT sistemoje, lygią 100-ai, turime omenyje vis dar tą patį biokuro deginimą. O 2030-aisiais numatę 90 procentų, vargu ar gebėsime užtikrinti virsmą nuo 90 proc. biokuro (o iš esmės – medienos) iki 100 proc. ne mediena paremtų AEI dar už dviejų dešimtmečių. Todėl Plane trūksta aiškesnių orientyrų, kaip Lietuvai neužstrigti prie apgaulingų biokuro „CO₂ neutralumo“ iliuzijų ir pereiti prie absoliučiai **CO₂ neutralių energijos šaltinių**. Vokietijos mokslininkų skaičiavimu, tikroji „anglies kaina“, įtraukiant visus veiksnius, turėtų būti apie 180 EUR už 1 CO₂ toną. Tai kartais daugiau už kainas, kuriomis operuojama Plane. Anot šilumos tiekėjų, CŠT sektoriuje CO₂ emisijų kiekis 1 GWh šilumos pagaminti 2018 m. siekė 90 tonų CO₂/GWh. Aritmetika kalba pati už save: vartotojams dabar ir ateityje bus reikalingi šildymo sprendimai, kuriuos įstengtų įpirkti kiekviena šeima. Todėl pagal EE7 („Katilų keitimas į efektyvesnes technologijas“) priemonę vienų medieną deginančių keitimas į kitokius medieną deginančius katilus, ar CŠT sistemoje esančių biokuro deginimo galimumų atnaujinimui skiriamos lėšos gali nebūti tvarios ilguoju laikotarpiu ir privesti prie „iššaldytų investicijų“ situacijos.

Pasiūlymai Planui:

- Nustatyti aiškų, ambicingą tikslą mažinant iškastinio kuro naudojimo decentralizuoto šilumos tiekimo sektoriuje dalį 2030-iems ir atsakant tokio kuro **2040-iems metams**;
- Esamą priemonę AEI20 „papildyti“ numatoma nauja priemone su orientyru turėti ne mažiau kaip 200 MW (toks pat kiekis, kaip numatyta CŠT atveju priemonėje AEI19) galios šilumos gamybos pajėgumų prie CŠT neprijungtų pastatų šildymui, idant individualiai šildomi namų ūkiai (būstai) palaipsniui pereitų prie netaršių technologijų;
- Numatyti skatinimo priemonę galimai papildant finansinės paramos gaminantiems vartotojams priemonę AEI2 specialia priemoka už pasigamintos elektros energijos naudojimą šilumos gamybai (šilumos siurbliams); skatinimo tarifo susiejimas su instaliuotų

LVOA

LIETUVOS VARTOTOJŲ
ORGANIZACIJŲ
ALJANSAS

Lietuvos vartotojų organizacijų aljansas

Parko g. 3-7, 11203 Vilnius. Lietuva

Tel: +370 611 35509

El. paštas: info@consumer.lt

WWW: <http://www.lvoa.lt>

PV kilovatų skaičiumi garantuos, kad šilumos siurblių darbui bus naudojama atsinaujinanti energija;

- Įvesti specialų papildomą dvipusės apskaitos tarifo planą, skatinant naudoti pačių vartotojų pasigamintą elektros energiją šilumos gamybai (panaudojant šilumos siurblius);
- Parengti planą, kaip išskaidrinti šilumos ūkio sektorių ir palengvinti kainodarą atliekant šilumos gamybos ir paskirstymo veiklų atskyrimą;
- Nustatyti aiškias gaires, kaip šilumos sektoriuje bus išvengta „išaldytų investicijų“ problemos pereinant 2040-2050 metais prie visiškai CO2 neišmetančių šilumos gamybos priemonių.

Pagarbiai

Lietuvos vartotojų organizacijų aljanso viceprezidentas, Šilumos tarybos narys

Kęstutis Kupšys

K. Kupšys, tel. 8-698-76444, kestutis.kupsys@lvoa.lt

Lietuvos vartotojų organizacijų aljansas – vartotojų interesus ginanti ir atstovaujanti organizacija, jungianti 10 Lietuvos vartotojų asociacijų. Vieninteliai Lietuvoje esame Europos vartotojų organizacijos BEUC (Bureau Européen des Unions de Consommateurs) nariais (nuo 2013 m.). Organizacijos identifikacinis numeris Europos Sąjungos Skaidrumo registre: 506497923503-90.